

22 Τα σώματα κειμένων: Ένα εργαλείο για τα παραδείγματα εξειδικευμένων λέξεων

Βασιλική Παλασάκη

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα έρευνα αποσκοπεί στην ανάδειξη του ρόλου των σωμάτων κειμένων στην παρουσίαση παραδειγμάτων που συμπληρώνουν τους ορισμούς εξειδικευμένων λέξεων. Κατά τη διάρκεια της διατριβής μου διαπιστώθηκε ένα έλλειμμα τόσο των κοινών λεξικών όσο και των λεξικών τεχνικής ορολογίας στην παράθεση παραδειγμάτων που θα μπορούσαν να βοηθήσουν στην καλύτερη κατανόηση του εξειδικευμένου λεξιλογίου. Για την τεκμηρίωση της εξειδικευμένης λέξης και στην περίπτωση που δεν υπήρχε σχετικό παράδειγμα στα λεξικά, ανέτρεχα για τα νεοελληνικά λήμματα στο σώμα κειμένων του Ινστιτούτου Επεξεργασίας Λόγου (ΙΕΛ) στην Αθήνα και για τα γερμανικά σε αντίστοιχο του Institut für deutsche Sprache στο Mannheim (IDS). Παρατηρείται ότι τα σώματα κειμένων διαθέτουν σε αντίθεση με τα λεξικά μία μεγάλη ποικιλία παραδειγμάτων για λέξεις σπάνιες, με υψηλό βαθμό εξειδίκευσης, ισχύ σε διάφορους κλάδους και σύγχρονες, που δημιουργήθηκαν τα τελευταία χρόνια με σκοπό να εκφράσουν νέες ιδέες της επιστήμης και της τεχνολογίας. Τέλος επιχειρείται μέσα από την παρουσίαση των παραδειγμάτων να γίνει μία σύγκριση ανάμεσα στο ελληνικό και στο γερμανικό σώμα κειμένων.

The corpora: a tool for the examples of specialized words

Vassiliki Palasaki

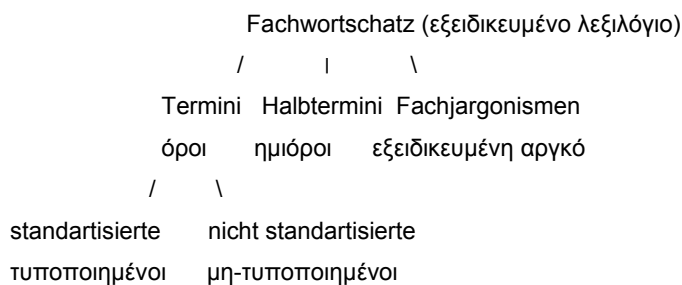
ABSTRACT

This investigation intends for the showing of the corpora role in the examples presentation, which complete the definitions of specialized words. During my dissertation I found out in the common as well in the scientific and technical dictionaries a deficiency of examples, which could help to the better understanding of the specialized vocabulary. For the proof of the specialized word and in the case that was not available an example in the dictionaries, I had to look at the corpus of the Language Processing Institute in Athens for the Greek indices and at that of the German Language Institute in Mannheim for the German indices. I noticed that the corpora in contrast to the dictionaries provide a big variety of examples for rare words, words with a high degree of specialization, with the same meaning in different specialized subjects and contemporary words, which have been created the last years to express new ideas of the science and technology. Finally I attempt to compare the Greek and German corpus through the examples presentation.

1 ΤΟ ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΜΕΝΟ ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ ΚΑΙ Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΩΝ ΗΜΙΟΡΩΝ

Το εξειδικευμένο λεξιλόγιο δε θεωρείται ομοιογενές αλλά είναι διαρθρωμένο με βάση την αρχή του κέντρου και της περιφέρειας. Ο Schmidt (1969: 10-21) προτείνει το ακόλουθο

σχήμα:



Σύμφωνα με το παραπάνω σχήμα οι όροι διαφοροποιούνται από τους ημιόρους και από τη λεγόμενη εξειδικευμένη αργκό. Οι όροι χαρακτηρίζουν καθορισμένες έννοιες στο σύστημα του εξειδικευμένου λεξιλογίου, δε συναντώνται στην καθημερινή επικοινωνία παρά μόνο αποκλειστικά σε εξειδικευμένα κείμενα και γίνονται κατανοητοί ή χρησιμοποιούνται μόνο από τους ειδικούς. Επίσης δεν εξαρτώνται από τα συμφραζόμενα και είναι υφολογικά ουδέτεροι. Στην ίδια κατηγορία ανήκουν γενικότερα όσες εξειδικευμένες λέξεις χαρακτηρίζουν συγκεκριμένες, καθορισμένες έννοιες. Ημιόροι είναι οι μη καθορισμένες λέξεις που όχι μόνο χρησιμοποιούνται από διάφορους επαγγελματίες αλλά έχουν εφαρμογή και στην καθημερινή επικοινωνία. Η εξειδικευμένη αργκό τέλος περιορίζεται μόνο σε συγκεκριμένες ομάδες και δεν έχει τυποποιημένα γλωσσικά χαρακτηριστικά. Οι ημιόροι εξαιτίας της χρήσης τους και στο κοινό λεξιλόγιο θα πρέπει να προτιμούνται σύμφωνα με τον Schmidt και γι αυτό τοποθετούνται στο κέντρο του σχήματος σε αντίθεση με τους επιστημονικούς όρους και την εξειδικευμένη αργκό που καταλαμβάνουν περιφερειακή θέση.

Οι λέξεις, τα παραδείγματα των οποίων αποτελούν αντικείμενο μελέτης στην παρούσα εργασία, είναι ημιόροι καθώς συναντώνται τόσο στο κοινό όσο και στο εξειδικευμένο λεξιλόγιο. Γι αυτό είναι χρήσιμο να αναφερθούν τα χαρακτηριστικά των ημιόρων, όπως τα περιγράφει ο Kempcke (1989: 844): Οι ημιόροι ανήκουν στις εξειδικευμένες γλώσσες οι οποίες θεωρούνται φυσικές, όχι όμως αυτόνομες αλλά υπαγόμενες στο γλωσσικό σύστημα. Οι ημιόροι αποτελούνται κυρίως από ουσιαστικά, διότι τόσο κατά την επιστημονική αντίληψη όσο και κατά την αντίληψη του απλού κόσμου το νέο, είτε αφορά εξωγλωσσικά αντικείμενα, είτε φαινόμενα και διαδικασίες ονοματίζεται με ουσιαστικά. Βέβαια ημιόρους αποτελούν και τα επίθετα π.χ. *eingeschlechtig* (μονογενής) και τα ρήματα [σπάνια τα επιρρήματα], δε συναντώνται όμως τόσο συχνά όσο τα ουσιαστικά. Στα κοινά μονόγλωσσα λεξικά τα σύνθετα ουσιαστικά αποτελούν το βασικό κορμό των ημιόρων και η εξειδικευμένη σημασία τους ακολουθεί την κοινή. Αυτό που διαφοροποιεί την ίδια λέξη όταν βρίσκεται στο κοινό ή

στο εξειδικευμένο λεξιλόγιο δεν είναι ο τρόπος γραφής της ούτε η φωνητική της, ούτε επίσης παρά μόνο σε πολύ μικρό βαθμό η μορφολογία και η σύνταξή της (υπάρχει πληθυντικός σε ορισμένα ουσιαστικά εξειδικευμένου λεξιλογίου στα γερμανικά, π.χ. *die Sande*, *die Drücke*) αλλά κυρίως η σημασία της καθώς και η εμφάνισή της σε εξειδικευμένα κείμενα.

Η σημασία κάθε λέξης δηλώνεται από τον ορισμό της. Ως συμπλήρωμα του ορισμού μιας εξειδικευμένης λέξης οι Link/ Schäder (1989: 317) προτείνουν διάφορους τρόπους που βοηθούν στη διασάφηση της, όπως να δίνονται συνώνυμα, ισοδύναμες εκφράσεις, π.χ. *reflexiv-rückbezüglich* (αυτοπαθή), αντώνυμα, περιγραφή της μέσα από μία πλήρη ή μη πλήρη απαρίθμηση λέξεων που τη χαρακτηρίζουν, π.χ. *ειδικές γλώσσες= γλώσσα εμπόρων, νέων, κυνηγών* και τέλος παραδείγματα.

Κατά τη δική μου άποψη τα παραδείγματα βοηθούν περισσότερο από οποιονδήποτε άλλο τρόπο στην καλύτερη κατανόηση του ερμηνεύματος της εξειδικευμένης λέξης.

2 Η ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΚΑΙ Η ΧΡΗΣΙΜΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΩΝ

2.1 ΣΤΟ ΚΟΙΝΟ ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

Σχετικά με τη λειτουργία και χρησιμότητα των παραδειγμάτων στο κοινό λεξιλόγιο παρατηρούνται τρεις βασικές θεωρητικές τάσεις 1) Σύμφωνα με τον Dubois (in Harras, 1989: 609) τα παραδείγματα αιτιολογούν τον ορισμό του λήμματος 2) Κατά τον Viehweger (in Harras, 1989: 609) τα παραδείγματα εκλαμβάνονται ως ένα μέρος του σημασιολογικού σχόλιου. Επιπλέον έχουν τη μορφή γενικών προτάσεων με τις οποίες συμπληρώνεται η λεξικολογική παράφραση 3) Ο Henne (in Harras, 1989: 609) υποστηρίζει ότι με τα παραδείγματα δεν περιγράφεται η γλώσσα, αλλά παρουσιάζεται. Αντίθετα με τις παραπάνω προσεγγίσεις η Harras (1989: 609-610) θεωρεί ότι τα παραδείγματα είναι περιπτώσεις εφαρμογών του λήμματος και η κατανόησή τους προϋποθέτει να γνωρίζει κανείς τη σημασία της λέξης. Μ' αυτά δε δικαιολογεί κανείς την ισχύ του ερμηνεύματος αλλά αποδεικνύει πώς (δηλαδή σε ποια συμφραζόμενα) χρησιμοποιείται το λήμμα. Η ίδια προσθέτει ότι η σχέση σημασίας-ερμηνεύματος της σημασίας και χρήσης της σημασίας μπορεί να εξηγηθεί καλύτερα μόνο βάσει μιας θεωρίας της σημασίας, πιο συγκεκριμένα της λεγόμενης χρηστικής θεωρίας της σημασίας. Στη θεωρία αυτή αναφέρεται ότι η σημασία μιας έκφρασης γίνεται κατανοητή μέσω της χρήσης της στη γλώσσα και η χρήση πρέπει να ακολουθεί συγκεκριμένα πρότυπα. Αυτά λειτουργούν ως μέτρο για την ορθότητα ή μη ορθότητα μιας χρήσης και γίνονται αντιληπτά ως κανόνες που καθοδηγούν τη γλωσσική μας συμπεριφορά. Οι Link/ Schäder (1989: 316) συνιστούν τέλος ότι ένα καλό παράδειγμα οφείλει να λαμβάνει

υπόψη του τις πιθανές ανάγκες και να εξυπηρετεί τους επικοινωνιακούς στόχους των δυναμικών χρηστών μιας λέξης, όπως επίσης να δίνεται με κατανοητό τρόπο.

Ανακεφαλαιώνοντας θα ήθελα να τονίσω ότι πρέπει επίσης να δίνεται ιδιαίτερη προσοχή στο να μην είναι πλεοναστικό, να είναι αξιόπιστο, να παρουσιάζονται μέσω αυτού οι ιδιαίτερες χρήσεις, οι σημασιολογικές αλλαγές ή μετατοπίσεις της λέξης, να απαντώνται, αν είναι δυνατό, ερωτήματα των χρηστών σχετικά με τη γραμματική και τη σύνταξη της λέξης και να καλύπτονται οι ασάφειες των ερμηνευμάτων.

2.2 ΣΤΟ ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΜΕΝΟ ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

Όλες οι προηγούμενες λειτουργίες των παραδειγμάτων στο κοινό λεξιλόγιο θεωρώ ότι ισχύουν και στο εξειδικευμένο. Υπάρχουν όμως κατά τη γνώμη μου και άλλοι λόγοι που καθιστούν ακόμα πιο απαραίτητο το παράδειγμα στο εξειδικευμένο λεξιλόγιο:

- 1) Όταν ο χρήστης έχει μια πολύ γενική και ασαφή εικόνα για την εξειδικευμένη λέξη, κάτι πολύ συχνό όταν αυτή έχει υψηλό βαθμό εξειδίκευσης.
- 2) Όταν η εξειδικευμένη λέξη είναι πολύσημη, χρησιμοποιείται δηλαδή σε περισσότερους από έναν τομείς και δεν είναι γνωστές όλες οι χρήσεις της.
- 3) Όταν πρόκειται για νέα εξειδικευμένη λέξη ή για παλιά στην οποία έχουν προστεθεί νέες εξειδικευμένες σημασίες που είναι άγνωστες στο χρήστη. Ειδικά με τη συνεχή ανάπτυξη των επιστημών και της τεχνολογίας τα τελευταία χρόνια, οι επικοινωνιακές ανάγκες του σύγχρονου κόσμου σε εξειδικευμένο λεξιλόγιο αυξήθηκαν ραγδαία με αποτέλεσμα οι νέες σημασίες να μην μπορούν να αφομοιωθούν εύκολα αν δε συνοδεύονται από κάποιο παράδειγμα.
- 4) Όταν στην εξειδικευμένη λέξη αντιστοιχούν συνώνυμα, ομώνυμα, ψευδοφίλες λέξεις, υπερώνυμα ή υπώνυμα, τότε το παράδειγμα βοηθά στη διευκρίνιση των διαφορών τους.
- 5) Όταν η εξειδικευμένη λέξη είναι σπάνια και μη εύχρηστη.

Θα πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι το παράδειγμα δε συμβάλλει απλώς στην καλύτερη κατανόηση του εξειδικευμένου γραπτού ή προφορικού λόγου αλλά και

- στην αποφυγή γλωσσικών λαθών, όπως επίσης και στη λύση προβλημάτων διατύπωσης κατά την παραγωγή εξειδικευμένου γραπτού ή προφορικού λόγου,
- στην καλύτερη κατανόηση της μετάφρασης μιας ξένης εξειδικευμένης λέξης,
- στην κάλυψη ελλειψών γνώσεων που πιθανόν να υπάρχουν σε έναν τομέα και

-στην ικανοποίηση των ερευνητικών ενδιαφερόντων σχετικά με γλωσσολογικά θέματα

Κύριοι αποδέκτες των παραδειγμάτων εξειδικευμένου λεξιλογίου θεωρώ ότι είναι όσοι χρησιμοποιούν και τα εξειδικευμένα λεξικά και που σύμφωνα με τους Schmidt/Schischkoff (1969: 690) είναι είτε μη-ειδικοί που για προσωπικούς λόγους επιθυμούν να κατανοήσουν τις χρήσεις μιας εξειδικευμένης λέξης ή ειδικοί που για επαγγελματικούς λόγους οφείλουν να κατανοούν και να χειρίζονται τέτοιου είδους λεξιλόγιο. Επίσης τα παραδείγματα αυτού του είδους μπορούν να φανούν χρήσιμα και για τους μεταφραστές ειδικών κειμένων. Τέλος μια δευτερεύουσα ομάδα αποδεκτών μπορεί να είναι φιλόλογοι, γλωσσολόγοι, παραγωγικοί κειμένων, λεξικογράφοι και κριτικοί εξειδικευμένων λεξικών.

3 ΤΑ ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΜΕΝΑ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΣΤΑ ΛΕΞΙΚΑ

Η μερική ή παντελής έλλειψη παραδειγμάτων, είτε κατασκευασμένων¹ ή παραθεμάτων², διαπιστώθηκε και στα τρία είδη του εξειδικευμένου λεξιλογίου³ (όροι, ημιόροι, εξειδικευμένη αργκό) και προέκυψε ύστερα από έρευνα που πραγματοποιήθηκε στα εξής λεξικά:

ΚΟΙΝΑ ΛΕΞΙΚΑ

Duden, das große Wörterbuch der deutschen Sprache. Bibliographisches Institut Mannheim, Wien, Zürich. Herausgegeben von G. Drosdowski. Dudenverlag 1976.

Langenscheids Enzyklopädisches Wörterbuch. Herausgegeben von Dr. Otto Springer, Langenscheids Verlag. Berlin, München, Wien, Zürich, 1981.

Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής. Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών. Ίδρυμα Μανώλη Τριανταφυλλίδη. Α.Π.Θ., Θεσ/νίκη 1998.

Μπαμπινιώτη Γ. Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας. Κέντρο Λεξικολογίας, Αθήνα 1998.

The Oxford Dictionary of Foreign Words and Phrases. Oxford, New York. Edited by J. Speake, Oxford University Press 1998.

The Oxford English Dictionary by J. Simpson and E.S.C. Weiner. Clarendon Press, Oxford

¹ Τα κατασκευασμένα παραδείγματα τα κατασκευάζει ο ίδιος ο λεξικογράφος με την ικανότητά του ως αυτόχθονας ομιλητής ή τα αποσπά με ακρίβεια από άλλους πληροφορητές της γλώσσας για να διασαφηνίσει δύσκολες ερμηνείες του λήμματος.

² Τα παραδείγματα-παραθέματα είναι τσιτάτα αυθεντικών κειμένων και το πλεονέκτημά τους είναι ότι έχουν αποδεικτικό χαρακτήρα. Μαρτυρία αποτελεί το γεγονός ότι το συγκεκριμένο λήμμα χρησιμοποιείται σ' ένα συγκεκριμένο κείμενο από ένα συγκεκριμένο συγγραφέα. Ειδικά για τις εξειδικευμένες έννοιες θεωρώ ότι ο μόνος τρόπος για να έχουν κύρος και ισχύ τα παραδείγματά τους, είναι όταν αυτά προέρχονται από αυθεντικά επιστημονικά κείμενα και δεν κατασκευάζονται από λεξικογράφους, οι οποίοι δε μπορούν να είναι γνώστες του κάθε τομέα.

³ Η εξέταση όμως των παραδειγμάτων που επιλέγησαν για την παρούσα εργασία αφορά μόνο ημιόρους.

1989.

Wahrig Deutsches Wörterbuch. Mit einem Lexikon der deutschen Sprachlehre, 1991.

Webster's Third New International Dictionary of the English Language. Composed, Printed and Bound in the United States of America 1976.

ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΜΕΝΑ ΛΕΞΙΚΑ

ABC-Chemie. Redakteure: Eulitz Ch., Scheuermann Sigr., Thier H. Verlag H. Deutsch. Frankfurt am Main, Zürich, 1967.

Εξάγλωσσο Λεξικό Γεωτεχνικών και Μεταλλευτικών Όρων. Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδος 1993, Αθήνα. Συντάκτες Ορφανός Α., Παξιμαδάς Σ., Στυλιανός Α.

Επτάγλωσσο Εμπορικό και Οικονομικό Λεξικό. Hellenews-Express, Αθήνα 1978. Διεύθυνση Σύνταξης Γ. Βασιλειάδης.

Fachlexikon abc Physik. Verlag Harri Deutsch, Zürich und Frankfurt am Main 1974.

Fachlexikon abc Psychologie. Verlag Harri Deutsch, Frankfurt am Main. Herausgegeben von Günter Clauß 1995.

Καΐσης Α., *Γερμανοελληνικό Λεξικό Νομικής Ορολογίας*. Εκδόσεις Σάκκουλα, Θεσ/νίκη 1995.

LEXICON *4γλωσσο λεξικό επιστημονικών και τεχνικών όρων*. Α.Βασιλειάδου, Φ.Δημέλη, Μ.Στεπανιάν, Ε. Φίνουλου. University Studio Press. Θεσ/νίκη 2004.

Veillon/Nobel Medizinisches Wörterbuch/ Dictionnaire Médical/ Medical Dictionary Verlag H. Huber. Berlin, Stuttgart, Toronto 1989.

Όσον αφορά τα κοινά λεξικά η μη ύπαρξη παραδειγμάτων οφείλεται δικαιολογημένα στο γεγονός ότι αυτά δεν προορίζονται κατά κύριο λόγο για την κάλυψη εξειδικευμένων γλωσσικών αναγκών. Επίσης όταν εμφανίζουν εξειδικευμένες σημασίες και κατ' επέκταση παραδείγματα τους, αυτές προέρχονται σύμφωνα με τον Kempcke (1989: 843) από τον ημερήσιο εκλαϊκευμένο τύπο καθώς και από την εκλαϊκευμένη λογοτεχνία. Πιο συγκεκριμένα προτιμούνται παραδείγματα από τις πιο εύχρηστες εξειδικευμένες λέξεις που εμφανίζονται και στην καθημερινή επικοινωνία.

Σχετικά με την παντελή έλλειψη παραδειγμάτων από τα εξειδικευμένα λεξικά, μονόγλωσσα ή πολύγλωσσα, αυτή οφείλεται κατά τη γνώμη μου πέρα από την ανάγκη αποτροπής αύξησης του όγκου των λεξικών που ισχύει και για τα κοινά λεξικά στο γεγονός ότι ορισμένοι λεξικογράφοι θεωρούν τους ορισμούς των εξειδικευμένων λέξεων αυτονόητους, καθώς είναι ακριβείς, λεπτομερείς, δίνουν επαρκείς και σημαντικές πληροφορίες για τα χαρακτηριστικά της λέξης, διακρίνοντάς την από άλλες συνώνυμες της και τέλος είναι συνήθως ενιαίοι και ισοδύναμοι στη διεθνή εξειδικευμένη επικοινωνία, συχνά μάλιστα μονοσήμαντοι.

Μόνο στα ακόλουθα λεξικά παρατήρησα ότι γίνεται προσπάθεια μέσω εικόνων και διαγραμμάτων οι σημασίες να καταστούν πιο εύληπτες στους χρήστες του λεξικού:

Bertelsmann *Lexikon Chemie* von R. Knerr. Lexikographisches Institut, München 1995.

Bertelsmann *Lexikon Physik* von R. Knerr. Lexikographisches Institut, München 1995.

Brockhaus R. *Musik Lexikon* in vier Bänden. Herausgegeben von C. Dahlhaus und H. Eggebrecht Schott, München 1989.

Franzis *Elektronik-Nachschlagewerk*. Franzis -Verlag GmbH, München 1985.

4 ΤΑ ΣΩΜΑΤΑ ΚΕΙΜΕΝΩΝ

Το κενό που δημιούργησε η απουσία εξειδικευμένων παραδειγμάτων από τα λεξικά κάλυψε στη δική μου περίπτωση το ελληνικό ΙΕΛ και το γερμανικό IDS που μου παραχώρησαν σχετικό υλικό από το σώμα κειμένων τους. Το IDS περιλαμβάνει στο σώμα κειμένων του γύρω στα 500 εκ. λέξεις από δείγματα γραπτού⁴ και προφορικού λόγου⁵ ενώ το ΙΕΛ περίπου 35 εκ. λέξεις παρουσιάζοντας δείγματα, προς το παρόν, μόνο γραπτού και όχι προφορικού λόγου. Ότι το IDS διαθέτει ένα πιο πλούσιο σώμα κειμένων από το αντίστοιχο ελληνικό οφείλεται και στο γεγονός ότι ξεκίνησε να συγκεντρώνει κείμενα από το 1949, ενώ το ελληνικό έχει στην κατοχή του αντιπροσωπευτικά κείμενα της σύγχρονης ελληνικής γλώσσας που στην πλειονότητά τους χρονολογούνται από το 1990 και μετά. Όσον αφορά την κατηγοριοποίηση των κειμένων και κατ' επέκταση των παραδειγμάτων-παραθεμάτων που κατέγραψα, αυτή γίνεται στο ελληνικό Ινστιτούτο με βάση το μέσο δημοσίευσής τους, το γένος/ κειμενικό είδος στο οποίο ανήκουν και το θέμα/περιεχόμενό τους, ενώ στο γερμανικό Ινστιτούτο επιπλέον και με βάση τη χρονολογία τους. Προκειμένου η σύγκριση των ελληνικών και των γερμανικών παραδειγμάτων να γίνει με ίσους όρους επέλεξα αυτά να προέρχονται και για τις δύο γλώσσες μόνο από γραπτά δείγματα λόγου και από το έτος 1990 και μετά.

5 ΤΟ ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ ΤΩΝ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΩΝ ΓΙΑ ΤΙΣ ΕΙΔΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ

Όταν το παράδειγμα για την εξειδικευμένη λέξη το διαβάζει ένας ειδικός, τότε το λεξιλόγιο της περιγραφόμενης λέξης θα πρέπει να προσαρμόζεται στις ανάγκες του χρήστη, αρκεί

⁴ Τα δείγματα γραπτού λόγου είναι παρόμοια και στα ελληνικά και στα γερμανικά σώματα κειμένων και προέρχονται από άρθρα του τύπου, δοκίμια, επιστολές, επιστημονικές μελέτες, λογοτεχνικά έργα, παραμύθια, ομιλίες, διαφημιστικά κείμενα, πολιτικά φυλλάδια, αυτοβιογραφίες, πρακτικά της Βουλής, διδακτικά βιβλία κ.λ.π.

⁵ Τα δείγματα προφορικού λόγου προέρχονται από συζητήσεις, συνεντεύξεις, διαλέξεις, τηλεφωνικές συνδιαλέξεις, ρεπορτάζ κ.λ.π.

βέβαια ο ειδικός να διαθέτει την απαιτούμενη εξειδικευμένη γνώση, ώστε να μπορεί να κατανοήσει το παράδειγμα και να μπορεί να το αποκωδικοποιήσει. Πιο δύσκολο είναι κατά τον Kempcke (1989: 846) όταν η εξειδικευμένη γνώση πρέπει να μεταδοθεί και να γίνει κατανοητή στο μη-ειδικό. Τότε το παράδειγμα οφείλει να παραπέμπει σε γνώσεις της καθημερινότητας και να ορίζεται με γλωσσικά μέσα του κοινού λεξιλογίου. Αυτό βέβαια είναι πιο εφικτό όταν η εξειδικευμένη λέξη έχει μεγαλύτερη εφαρμογή στη μη-εξειδικευμένη επικοινωνία. Διαφορετικά το λεξιλόγιο που θα χρησιμοποιηθεί είναι αναγκαίο να βασίζεται όχι μόνο στην κοινή γνώση και αντίληψη που έχει ο μη-ειδικός για τον κόσμο, αλλά και στην εξειδικευμένη εγκυκλοπαιδική γνώση. Μέσα από τη σύγκριση και τους κατάλληλους συνδυασμούς που ο χρήστης κάνει θα μπορέσει να εξηγήσει ως λογική συνέπεια την άγνωστη σ' αυτόν λέξη. Επομένως για να κατανοείται μία λέξη από ένα μη-ειδικό είναι αναγκαίο να γίνονται στο λεξιλόγιο των παραδειγμάτων οι απαραίτητες τροποποιήσεις και αλλαγές, χωρίς να χάνονται όμως τα χαρακτηριστικά που καθιστούν τη λέξη εξειδικευμένη.

Ο Kempcke (1989: 847) προτιμά για τη μετάδοση των εξειδικευμένων γνώσεων την κατανοητή καθημερινή γλώσσα από την επιστημονική. Αυτό βέβαια δε σημαίνει ότι η τελευταία θα πρέπει να αποφεύγεται γενικά στους ορισμούς ή στα παραδείγματα. Σύμφωνα με τον Wiegand (1988: 50) οι ορισμοί και κατ' επέκταση τα παραδείγματα που συνδέονται με το εξειδικευμένο λεξιλόγιο βασίζονται συνήθως σε πληροφορίες από εγκυκλοπαιδικά βοηθήματα με αποτέλεσμα το λεξιλόγιό τους ή ένα τμήμα του τουλάχιστον να δέχεται επιρροές από την εξειδικευμένη εγκυκλοπαιδική γνώση. Βέβαια αν μέσα στον ορισμό ή στο παράδειγμα εμφανίζονται και πάλι όροι, αυτό μπορεί να κουράσει το χρήστη που είναι μη-ειδικός και να του δημιουργήσει νέες δυσκολίες κατανόησης. Σ' αυτή την περίπτωση ο ίδιος (1988: 49) προτείνει αφαίρεση ή περιφραστική εξήγηση του λήμματος ή τέλος περιγραφή των βασικών χαρακτηριστικών του μέσα από το κοινό λεξιλόγιο. Τότε ο όρος μπορεί να διεισδύσει και στην καθημερινή επικοινωνία και να αποτελέσει πρότυπο. Αυτό είναι πιο εφικτό στις εξειδικευμένες λέξεις που εκφράζουν κάτι το συγκεκριμένο και που μπορούν να παρουσιαστούν με ρεαλιστικό τρόπο, π.χ. *Polyamid*. Αντίθετα στις εξειδικευμένες λέξεις που εκφράζουν κάτι το αφηρημένο, π.χ. *Psychoanalyse* η σημασία και η περιγραφή των βασικών χαρακτηριστικών τους είναι πιο δύσκολο να γίνει κατανοητή από το μέσο ομιλητή.

6 ΤΑ ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΑ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ

6.1 ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ

Τα παραδείγματα που ακολουθούν παραπέμπουν σε κοινά λήμματα τριών γλωσσών (Αγγλικά, Γερμανικά, Νεοελληνικά) που είχαν επιλεγεί κατά τη διατριβή μου με στόχο να

ερευνηθούν οι σημασιολογικές ομοιότητες και διαφορές μεταξύ τους, σε συγχρονικό επίπεδο αλλά και σε σχέση με τα αρχαία ελληνικά, σε διαχρονικό επίπεδο⁶.

Για την παρούσα έρευνα επιλέγησαν από τα παλιά λήμματα εκείνα για τα οποία βρέθηκαν παραδείγματα που να εκφράζουν ειδικές τους έννοιες μόνο σε σώματα κειμένων: *άλφα/Alpha*, *βάση/Basis*, *έξοδος/ Exodos*, *ζώνη/Zone*, *κανόνας/Kanon*, *κύκλος/Zyklus*, *όργανο/Organ*, *πρόγραμμα/Programm*, *τύπος/Typ* και *χαρακτήρας/Charakter*⁷.

Στα νεοελληνικά και γερμανικά σώματα κειμένων αναζήτησα λοιπόν παραδείγματα ή και ανακάλυψα ακόμα με τη βοήθεια τους νέα ερμηνεύματα που δεν υπήρχαν στα λεξικά:

1)για λέξεις επιστημονικές ή εκλαϊκευμένες με υψηλό όμως βαθμό εξειδίκευσης

άλφα: (στη χημεία, η πρώτη από δύο ή περισσότερες ισομερείς ενώσεις της ίδιας οργανικής σύνθεσης) *Το amprenavir κυρίως συνδέεται με το άλφα-1 οξύ της γλυκοπρωτεΐνης (AAG) αλλά και με τη λευκωματίνη.*

ζώνη: (στον αθλητισμό, επίπεδο στο οποίο βρίσκονται αθλητές ή αθλητικές ομάδες, πριν το στάδιο υποβιβασμού) *Η ομάδα του ΠΑΣ είναι στην επικίνδυνη ζώνη και κινδυνεύει με υποβιβασμό.*

κύκλος: (στα οικονομικά, σύνολο χρηματιστηριακών δραστηριοτήτων σε ένα συγκεκριμένο χρονικό διάστημα) *Με τον τρόπο αυτό συμπληρώνεται ένας χρηματιστηριακός κύκλος πλούσιων εμπειριών, μόνο και μόνο για να ξεκινήσει ο αμέσως επόμενος κύκλος με τη γνωστή κατάληξη, 8000 απολύσεις.*

τύπος: (στην τεχνική, κριτήριο προσδιορισμού φαινομενικής τιμής δημόσιου έργου από επιμέρους προσφορές των υποψήφιων εργοληπτών, με βάση τη μονοσήμαντη κατακύρωση του έργου) *Θεσπίζεται επίσης ο μαθηματικός τύπος με βάση τον οποίο οι αρμόδιοι υπόσχονται πλέον αδιάβλητη και αντικειμενική ανάθεση των δημόσιων έργων.*

χαρακτήρας: (στη βιολογία, κάθε χαρακτηριστικό [λειτουργία, δομή ή ουσία] ενός οργανισμού που μεταβιβάζεται από ένα ή περισσότερα γονίδια) *Πάνω στο άλλο φυλετικό χρωμόσωμα, το y υπάρχουν ελάχιστα γονίδια που λέγονται ολανδρικά, γιατί κληροδοτούνται μόνο από τον πατέρα στο γιό, χωρίς η μητέρα να είναι καν φορέας, γιατί δεν έχει y. Μια*

⁶ Τα κριτήρια επιλογής που είχαν τεθεί ήταν τα εξής:

1)να είναι ουσιαστικά αρχαιοελληνικής προέλευσης που εκδηλώνουν τάση για ισχυρή διεθνοποίηση. 2) να γίνεται παράλληλη χρήση τους τόσο στο κοινό όσο και στο εξειδικευμένο λεξιλόγιο 3) να συντελείται μεταφορά με κατεύθυνση συγκεκριμένου-αφηρημένου από τα αρχαιοελληνικά σε μία τουλάχιστον από τις τρεις εξεταζόμενες γλώσσες, το συγκεκριμένο να γίνεται αντιληπτό με την αφή και να έχει συγκεκριμένες διαστάσεις. Εξαιρούνταν οι περιπτώσεις που ενώ στα αρχαιοελληνικά παρουσιάζονται κυριολεκτικές σημασίες, στις σύγχρονες γλώσσες αυτές αποβάλλονται και εμφανίζονται μόνο μεταφορικές. 4)Η εξέταση αφορούσε απλές λεξικές μονάδες και συμφύματα που διατηρούν αυτή τη μορφή από την αρχαιότητα.

⁷ Η εξέταση των λημμάτων γίνεται αυτή τη φορά μόνο στα νεοελληνικά και στα γερμανικά.

τέτοια περίπτωση αφορά λ.χ. την υπερτρίχωση των αφτιών που σίγουρα δε θα 'χατε παρατηρήσει σε καμιά γυναίκα. Άλλος ολανδρικός χαρακτήρας οφείλεται σε ένα γονίδιο που συμβάλλει στη διαφοροποίηση των όρχεων.

χαρακτήρας: (στον αθλητισμό, σταθερότητα και σοβαρότητα στην αθλητική συμπεριφορά) Ο Μπάρι τον βαθμολόγησε μόλις με Γ, βάζοντας στη ζυγαριά τα καλά [ριμπάουντ, πάσα, χαρακτήρας, χειρισμός μπάλας] και τα κακά [τρίποντα, άμυνα, διάρκεια στο παιχνίδι του].

Alpha: (στην αεροπορία, κωδικός επικοινωνίας μεταξύ πιλότου και πύργου ελέγχου) "Wir gehen auf alpha max 100 Fuss. Alpha prost schaltest Du aus", lautete die Anweisung des Bordkommandaten an den Co-Piloten.

Kanon: (στην εκκλησία, νόμος που επιβάλλεται ως τιμωρία προς μετάνοια) *In den Kanon des Bedauerns stimmte auch der Innensenator ein.*

Organ: (στη Δυτική εκκλησία, ειδικό μουσικό όργανο μεγάλων διαστάσεων) *Auch sie kommt ursprünglich vom Gospel. Amina Claudine Meyers spielt Klavier, Organ und singt.*

Programm: (στον αθλητισμό, σύνολο προδιαγεγραμμένων ασκήσεων καλλιτεχνικής γυμναστικής) *Anmut und Grazie mit dem Ball. Künstlerische Perfektion gepaart mit Höchstleistung-Rußlands. Frauen überzeugten bei den 20. Gymnastik- Weltmeisterschaften in Sevilla mit ihrem Ball-Programm.*

Zone: (στον αθλητισμό, σύστημα άμυνας σε διάφορα αθλήματα όπως μπάσκετ, ποδόσφαιρο) *Der Belgier Eric Struelers und Paris jugoslawischer Center Dejan Koturovic machten die Räume in der Zone dicht und blockten manchen von Albas Versuchen.*

2) για λέξεις που εμφανίζονται με την ίδια σημασία σε διάφορους εξειδικευμένους τομείς

ζώνη: (στα οικονομικά, οριοθετημένη περιοχή η οποία χαρακτηρίζεται απ' ότι υπάρχει ή γίνεται μέσα σ' αυτήν) *Στο τέλος του φαίνεται να έφθασε ο ανοδικός κύκλος των εταιρικών ομολόγων στη ζώνη του Ευρώ και στις ΗΠΑ.*

ζώνη: (στο στρατό, οριοθετημένη περιοχή στην οποία η βολή ή η παρατήρηση δεν είναι δυνατή, όπου απαγορεύεται η πρόσβαση) *Εκείνη τη στιγμή μπήκε κάποιος άοπλος στη νεκρή ζώνη.*

Charakter: (στη ζωολογία, τύπος ζώου) *Mit Schreibblock und Diktiergerät halten sie das Verhalten der Gruppenmitglieder fest-etwa drei Dutzend Tiere, die sich nach Gesicht, Gestalt und Charakter unterscheiden können.*

Charakter: (στην οινολογία, τύπος κρασιού) *Der Kaufmann und der Kellermeister glauben, dass sie mit ihren Weinen, mit deren Charakter und deren Anbaumethoden im Trend der Zeit liegen.*

Typ(us): (στη ζωολογία, το σύνολο των μορφολογικών χαρακτηριστικών που αντιστοιχούν

σε ένα ζώο) *Auch die Schäferhund-Zucht selbst stösst immer öfter auf Kritik. Der von der Verbandsführung bevorzugte und geförderte Typus sehe auf Hundeschauen zwar gut aus, sei aber sonst zu nichts zu gebrauchen.*

Typ(e),(us): (στη θεατρολογία, στη λογοτεχνία, στον κινηματογράφο, το σύνολο των χαρακτηριστικών που αντιστοιχούν σε έναν ανθρώπινο ρόλο) *Die vorausseilende Beschwichtigung setzt sich fort bis in die Kostümierung, die jede der drei zu einer drolligen Type abstempelt.*

3) για λέξεις σπάνιες και μη εύχρηστες

κανόνας: (στη λογοτεχνία, αποδεκτή και επικυρωμένη λίστα βιβλίων ή συγγραφέων) *Ο κανόνας του Μπλούμ, όπως παρατηρήθηκε καυστικά στον ξένο τύπο, συνιστά μάλλον έναν κατάλογο συγγραφέων που σήμερα δε διαβάζονται.*

όργανο: (στη μουσική, η ανθρώπινη φωνή) *Είναι μια ασυνήθιστα εκφραστική, αν και όχι πάντα αμεγάδιαστη φωνή. Έχουμε ένα τέλειο όργανο που απέδωσε ιδανικά και με ανεπανάληπτη δραματική πειθώ τη στιλιζαρισμένη συμπυκνωμένη μουσική γλώσσα του μεσογειακού ρομαντισμού.*

Basis: (στην εκκλησία, το εκκλησιαστικό σώμα) *Wenn die Kirchenleitung nicht doch einlenkt und freiwillig Räume zur Verfügung stellt, soll die Kirche mit anderen Mitteln bei ihrem Anspruch gepackt werden. Freiraum für all jene zu sein, die von der sozialistischen Gesellschaft an den Rand gedrängt werden. Eines der Ost-Berliner Kirchenzentren wird besetzt und für die Dauer des offiziellen Kirchentags zum Zentrum des alternativen Kirchentags von unten erklärt. Betonkurs gegen die Basis.*

Exodos: (στον αθλητισμό, η λήξη των αγώνων) *Champagner-Bier am Finale. Kreuzberger Brauer setzen auf Frankreichs Fussballer. Elmar Schütze. Einen Monat lang ließen Berlins Kneipers ihre Fernseher bis zum Exodus heißlaufen.*

Zyklus: (στην ιατρική, η έμμηνος ρύση) *Nur 33 Prozent der Jungen und 57 Prozent der Mädchen wußten beispielsweise bei einer Umfrage über das Konzeptionsoptimum, also den günstigen Zeitpunkt für eine Empfängnis im Zyklus der Frau, Bescheid.*

4)για σύγχρονες λέξεις που εκφράζουν νέα επιτεύγματα της επιστήμης και της τεχνολογίας

βάση: (στη χημική-μηχανική, χώρος ενταφιασμού αποβλήτων) *Σε αρκετά μεγάλη απόσταση από την πόλη βρίσκεται βάση, όπου ενταφιάζονται τα απόβλητα.*

πρόγραμμα: (στην ηλεκτρονική, λεπτομερές σχέδιο με συγκεκριμένες εντολές που εισάγεται σε ηλεκτρονικό υπολογιστή και χρησιμοποιείται για την επεξεργασία στοιχείων, προκειμένου να εκτελεστεί μια σειρά εργασιών) *Η συμβατότητα της λειτουργίας του "Μαγικού Δείκτη" διαφέρει από πρόγραμμα σε πρόγραμμα. Στην έκδοση 1.0 υποστηρίζεται η συμβατότητα με*

το Word 2000 ενώ δεν υποστηρίζεται για Word XP και Word 2003.

έξοδος: (στην ηλεκτρονική, επιλογή αποχώρησης από το συγκεκριμένο πρόγραμμα του ηλεκτρονικού υπολογιστή) *Πατώντας το κουμπί Έξοδος, οι ρυθμίσεις που έγιναν “σώζονται” και κλείνει το πρόγραμμα.*

6.2 ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Τα παραπάνω παραδείγματα τηρούν κατά τη γνώμη μου τα κριτήρια της λειτουργικότητας που πρέπει να έχει ένα καλό παράδειγμα και εξυπηρετούν στην πλειονότητά τους τους επικοινωνιακούς στόχους των δυναμικών χρηστών.

Η άντλησή τους από σώματα κειμένων τα οποία διαθέτουν μία απεριόριστη ποικιλία πηγών βοηθούν το χρήστη να βρει τις πιο απίθανες εξειδικευμένες χρήσεις μιας λέξης, επιστημονικές, εκλαϊκευμένες, σπάνιες και πολύ σύγχρονες. Η αξιοπιστία μάλιστα αυτών των παραδειγμάτων είναι δεδομένη, αφού αναφέρονται πάντα στο τέλος του παραδείγματος-παραθέματος τα βιβλιογραφικά στοιχεία του (συγγραφέας, τίτλος, ημερομηνία έκδοσης). Τόσο τα ελληνικά όσο και τα γερμανικά παραδείγματα αναφέρονται σε εξειδικευμένες έννοιες από ποικίλους χώρους (επιστήμες, αθλητισμός, εκκλησία, στρατός) και με λεξιλόγιο που κινείται σε διαφορετικά υφολογικά επίπεδα (επιστημονικό, κοινό, λογοτεχνικό). Βέβαια θα πρέπει να επισημανθεί ότι τα γερμανικά λεξικά ήταν εφοδιασμένα σε πολύ μεγαλύτερο βαθμό από τα ελληνικά με παραδείγματα από σύγχρονες λέξεις της επιστήμης και της τεχνολογίας και γι αυτό δε χρειάστηκε για τη συγκεκριμένη κατηγορία στα γερμανικά να συμβουλευτώ σώματα κειμένων.

Το λεξιλόγιο των παραδειγμάτων θεωρώ ότι εύκολα μπορεί να γίνει κατανοητό από τους ειδήμονες, αρκεί βέβαια να διαθέτουν τις στοιχειώδεις εξειδικευμένες γνώσεις. Οι πληροφορίες που δίνουν τα παραδείγματα με σκοπό την πληρέστερη περιγραφή της λέξης είναι επαρκείς και σημαντικές για τον ειδικό που επιθυμεί να κατανοήσει ή να χρησιμοποιήσει τη συγκεκριμένη λέξη και να καλύψει την πιθανή του άγνοια ή αμφιβολία στην ειδικότητα που τον αφορά.

Βέβαια πιο δυσνόητα ίσως φανούν για ένα μη-ειδικό παραδείγματα από τους εξειδικευμένους τομείς της χημείας (άλφα), της πληροφορικής (πρόγραμμα), του αθλητισμού (χαρακτήρας, Zone) και της αεροπορίας (Alpha). Αλλά ακόμα και σ' αυτή την περίπτωση αν ο χρήστης αξιοποιήσει τις ήδη υπάρχουσες γνώσεις και εμπειρίες του απ' τη ζωή και κάνει τους απαραίτητους συσχετισμούς λέξεων και προτάσεων μπορεί να κατανοήσει την εξειδικευμένη σημασία.

Τέλος ορισμένα παραδείγματα και των δύο γλωσσών, αν και παραπέμπουν σε εξειδικευμένες έννοιες, οι οποίες θα έπρεπε λογικά να εξηγούνται με σαφή, ρεαλιστικό και περιεκτικό τρόπο, διαθέτουν ένα λεξιλόγιο, το οποίο χαρακτηρίζεται από λογοτεχνικό ύφος και μεταφορικές προεκτάσεις π.χ. όργανο ως η ανθρώπινη φωνή στη μουσική, Basis ως το εκκλησιαστικό σώμα στην εκκλησία, Exodos ως η λήξη των αγώνων στον αθλητισμό, Programm ως σύνολο προδιαγεγραμμένων ασκήσεων καλλιτεχνικής γυμναστικής, στον αθλητισμό. Αυτό συμβαίνει, διότι πολλά παραδείγματα-παραθέματα προέρχονται εκλαϊκευμένες εφημερίδες και όχι από αυθεντικά εξειδικευμένα κείμενα, με αποτέλεσμα να υπερισχύει η γλώσσα των δημοσιογράφων, οι οποίοι συχνά επιδιώκουν με το λόγο τους να αποτρέψουν τη μονοτονία του εξειδικευμένου λεξιλογίου.

Πληροφορίες για το ερμήνευμα ή τη γραμματική και συντακτική συμπεριφορά της εξειδικευμένης λέξης μπορούν να δώσουν τα παραδείγματα από τα σώματα κειμένων μόνο έμμεσα. Ο χρήστης μπορεί δηλαδή μέσα από την παρατήρηση των συμφραζόμενων και του ευρύτερου λεξιλογίου να βρει τις απαντήσεις που του χρειάζονται.

Τέλος θα πρέπει να σημειωθεί ότι ακολουθώντας τη συμβουλή του Sinclair (1987, xv)⁸ κατέγραφα κάθε φορά ως παράδειγμα εκείνο το απόσπασμα του κειμένου που παρουσιάζει τη χρήση της λέξης και αποδίδει το νόημά της, παραλείποντας κάθετι περιττό, που θα καθιστούσε το παράδειγμα-παραθέμα πλεοναστικό.

7 ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Η έρευνα αυτή ανέδειξε αφενός τη χρησιμότητα των παραδειγμάτων στο εξειδικευμένο λεξιλόγιο και έθεσε αφετέρου το πρόβλημα της απουσίας τους από τα λεξικά, κυρίως τα εξειδικευμένα. Και να μεν ένας ερευνητής γλωσσολογικών θεμάτων μπορεί να ανατρέξει σε σώματα κειμένων, καθώς είναι εξοικειωμένος σε τέτοιου είδους εργασία, οποιοσδήποτε όμως άλλος ειδικός ή μη-ειδικός που χρειάζεται πολλές φορές άμεσα να κατανοήσει ή να χρησιμοποιήσει έναν όρο δε μπορεί να εξυπηρετηθεί από τα σώματα κειμένων. Θεωρώ λοιπόν επιτακτική την ανάγκη τα εξειδικευμένα τουλάχιστον λεξικά, για να είναι πιο πλήρη, να συμπεριλάβουν δίπλα στον ορισμό μιας έννοιας ένα αξιόπιστο παράδειγμα προκειμένου να διευκολύνουν ένα μεγάλο αριθμό χρηστών.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

[1] Harras, G. 1989: «Zu einer Theorie des lexikographischen Beispiels». In: *Ein*

⁸ Ο Sinclair (1987 : xv) προτείνει τα παραδείγματα να είναι ελαφρώς τροποποιημένα σε σχέση με το αυθεντικό κείμενο, αλλάζοντας μόνο ή παραλείποντας λέξεις που δεν επηρεάζουν τη χρήση.

Internationales Handbuch zur Lexikographie: Erster Teilband. De Gruyter, 607-613.

- [2] Kempcke, G. 1989: «Probleme der Beschreibung fachsprachlicher Lexik im allgemeinen einsprachigen Wörterbuch». In: *Ein Internationales Handbuch zur Lexikographie: Erster Teilband*. De Gruyter, 842- 849.
- [3] Link L./ Schäder B. 1989: «Fachsprache der Lexikographie». In: *Ein Internationales Handbuch zur Lexikographie: Erster Teilband*. De Gruyter, 312-320.
- [4] Neubayer, F. 1989: «Vocabulary Control in the Definitions and Examples of Monolingual Dictionaries (Vocabulary in Examples Sentences)». In: *Ein Internationales Handbuch zur Lexikographie: Erster Teilband*. De Gruyter, 899-905.
- [5] Schmidt, W. 1969: «Charakter und gesellschaftliche Bedeutung der Fachsprachen». In: *Sprachpflege*1, 10-21.
- [6] Schmidt, H./Schischkoff, G. 1969: *Philosophisches Wörterbuch*. Begründet von H. Schmidt, neu bearbeitet von G. Schischkoff. Kröners Taschenausgabe 13., Stuttgart.
- [7] Sinclair, J. 1987: *Collins Cobuild English Language Dictionary*. London.
- [8] Wiegand, H. 1988: «Was eigentlich ist Fachlexikographie?» Mit Hinweisen zum Verhältnis von sprachlichem und enzyklopädischen Wissen. In: *Deutscher Wortschatz*. Lexikographische Studien. Berlin, New York, 729-790.

Βασιλική Παλασάκη

Μέλος ΣΕΠ στο Ανοικτό Πανεπιστήμιο Πατρών

Αμαλίας 16, 54640 Θεσσαλονίκη
τηλέφωνο: 2310832817, 6976419778
palasaki@libd.teithe.gr